

Original Article

ประสิทธิผลของการเรียนการสอนโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน ต่อการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพ: การศึกษาในนิสิตพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ยุวดี วิทยพันธ์

สาขาวิชาการพยาบาลชุมชน คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

* Corresponding author: Yuwadeewr@swu.ac.th

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์: การจัดการเรียนการสอนโดยใช้การวิจัยเป็นฐานแก่นิสิตพยาบาล เป็นวิธีการหนึ่งที่ต้องกระบวนการนำความรู้จากการวิจัยไปใช้ในการปฏิบัติพยาบาล การศึกษานี้เพื่อตรวจสอบประสิทธิผลของการเรียนการสอนโดยใช้การวิจัยเป็นฐานต่อการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพโดยใช้การวิจัยเป็นฐานในนิสิตพยาบาลศาสตร์ **วิธีการศึกษา:** การวิจัยกึ่งทดลองครั้งนี้เป็นแบบกลุ่มเดียววัดก่อนและหลัง กลุ่มตัวอย่างได้จากการสุ่มแบบบังเอิญโดยเป็นนิสิตพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 2 คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่เรียนรายวิชาการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันการเจ็บป่วย ภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2552 จำนวน 97 ราย เครื่องมือที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นใช้ในการวิจัยมี 2 ชุด ชุดที่ 1 เป็น “นวัตกรรมการเรียนการสอนโดยใช้การวิจัยเป็นฐานสร้างเสริมสุขภาพชุมชน: ปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน” ชุดที่ 2 เป็นแบบประเมินชนิดที่ให้ตอบด้วยตัวเอง สำหรับประเมินความรู้ความเข้าใจ และการรับรู้สมรรถนะในการปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน เก็บข้อมูลระหว่างเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2552 ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2553 โดยให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบประเมินก่อนและหลังการเรียนการสอนในสัปดาห์ที่ 1 และสัปดาห์ที่ 20 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบความต่างด้วย dependent t-test และ Wilcoxon signed ranks test **ผลการศึกษา:** พบว่านิสิตพยาบาลมีคะแนนเฉลี่ยความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน หลังการเรียนสูงกว่าก่อนการเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.001$) และคะแนนเฉลี่ยการรับรู้สมรรถนะในการปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพ หลังการเรียนสูงกว่าก่อนการเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.001$) **สรุป:** ผลการวิจัยชี้ให้เห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาด้านการพยาบาลที่ควรจัดให้มีการเชื่อมโยงกับการวิจัยและการปฏิบัติการพยาบาล อันจะนำไปสู่การเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาลโดยใช้การวิจัยเป็นฐานหรือนำความรู้จากการวิจัยไปใช้ในการปฏิบัติการพยาบาลของนิสิตพยาบาลต่อไป

คำสำคัญ: การเรียนการสอนโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน ปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน นิสิตพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ไทยเภสัชศาสตร์และวิทยาการสุขภาพ 2553;5(2):154-161[§]

บทนำ

การให้ความรู้ด้านสุขภาพ การสนับสนุนช่วยเหลือบุคคล ครอบครัวและกลุ่มบุคคลในการจัดกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพ รวมทั้งจัดการสิ่งแวดล้อม เพื่อความปลอดภัยและสร้างเสริมสุขภาพ เป็นอีกหนึ่งบทบาทสำคัญของพยาบาลในการสร้างเสริมสุขภาพ เพื่อช่วยให้บุคคลและกลุ่มบุคคลตระหนักถึงปัญหาสุขภาพหรือความเสี่ยงด้านสุขภาพ สามารถจัดการตัวเองเพื่อลดภาวะเสี่ยงต่อการเกิดโรค ปรับเปลี่ยนสิ่งแวดล้อมหรือปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม เพื่อบรรลุซึ่งสุขภาวะอันสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคม^{1,2}

การที่พยาบาลจะสามารถปฏิบัติการพยาบาลหรือสร้างเสริมสุขภาพได้อย่างมีคุณภาพนั้น แนวคิดหนึ่งที่สำคัญและเป็นที่ยอมรับกันคือการที่พยาบาลควรปฏิบัติการพยาบาลโดยใช้การ

วิจัยเป็นฐาน กล่าวคือมีการนำความรู้จากการวิจัยไปใช้ในการปฏิบัติ (research utilization)^{3,4} ไม่ว่าจะเป็นการนำความรู้จากการวิจัยไปใช้ในการสร้างแนวคิด (conceptual utilization) ทำความเข้าใจสถานการณ์ปัญหา และทางเลือกในการปฏิบัติ หรือจะเลือกใช้ความรู้จากการวิจัยเป็นเครื่องมือ (instrumental utilization) นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติอย่างเป็นระบบและแจ้งชัด เกิดนวัตกรรมในการปฏิบัติการพยาบาล ที่จะนำมาซึ่งผลลัพธ์ที่ปรารถนาสำหรับผู้รับบริการ ผู้ให้บริการ และองค์กรที่เกี่ยวข้อง⁵⁻⁷ รวมถึงยังสามารถนำไปสู่การปฏิบัติการพยาบาลที่มีการใช้ข้อมูลหลักฐานเชิงประจักษ์ (evidence-based nursing practice) เพื่อปฏิบัติการพยาบาลที่เป็นผลเลิศได้ต่อไป^{6,8}

อย่างไรก็ตามปัจจุบันพบว่าพยาบาลที่นำความรู้จากการวิจัยไปใช้ในการปฏิบัติยังมีไม่มากนัก อุปสรรคที่สำคัญประการหนึ่งคือการที่พยาบาลขาดความรู้ ทักษะด้านการทำวิจัย การประเมินผล

[§] 15th year of Srinakharinwirot Journal of Pharmaceutical Science

งานวิจัย รวมถึงขาดการตระหนักถึงความสำคัญของงานวิจัย หรือการใช้ผลการวิจัยในการปฏิบัติ^{2,9,10}

การจัดการเรียนการสอนแก่นิสิตพยาบาลโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน (research-based teaching and learning) เป็นวิธีการหนึ่งในการพัฒนาการเรียนการสอน ที่เปิดโอกาสให้นิสิตพยาบาลได้มีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัย ได้เป็นผู้ช่วยวิจัย ได้ทำวิจัย และ/หรือได้สังเคราะห์งานวิจัย เป็นวิธีที่ช่วยให้นิสิตได้เรียนรู้ทั้งกระบวนการวิจัย และความรู้ตามเนื้อหาสาระที่ต้องการสอนไปพร้อมกัน เป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่นำนิสิตพยาบาลไปสู่การทำวิจัย เผยแพร่การวิจัย หรือใช้ผลการวิจัยในการปฏิบัติได้เมื่อสำเร็จการศึกษา¹¹⁻¹⁵

ด้วยความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้จัดทำ “นวัตกรรมการเรียนการสอนโดยใช้การวิจัยเป็นฐานสร้างเสริมสุขภาพชุมชน: ปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน” ขึ้น โดยอาศัยแนวคิดเรื่องการนำความรู้จากการวิจัยไปใช้ (research utilization) และแนวคิดการจัดการเรียนการสอนโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน (research-based teaching and learning) รวมทั้งการใช้กระบวนการพยาบาล (nursing process) ในการจัดทำ แล้วนำนวัตกรรมฯ นี้ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน รายวิชาการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันการเจ็บป่วย สำหรับการเสริมสร้างสมรรถนะในการปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพที่ใช้การวิจัยเป็นฐาน แก่นิสิตพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ⁴ การวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน โดยเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจ และการรับรู้สมรรถนะในการปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพที่ใช้การวิจัยเป็นฐานของนิสิตพยาบาลก่อนและหลังการเรียนโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน ทั้งนี้มีสมมติฐานการวิจัยว่าหลังการเรียนโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน นิสิตพยาบาลมีคะแนนเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจ และการรับรู้สมรรถนะในการปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพที่ใช้การวิจัยเป็นฐานสูงกว่าก่อนการเรียน ผลการศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพที่มีคุณภาพแก่ผู้รับบริการต่อไป

วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (quasi-experimental research) แบบกลุ่มเดียววัดก่อนและหลัง (one-group pretest-posttest design) ประชากรเป็นนิสิตพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 2 คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่เรียนรายวิชาการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันการเจ็บป่วย ภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2552 จำนวน 99 ราย อนาคตกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาได้จากวิธีวิเคราะห์อำนาจการทดสอบ

(power analysis) โดยกำหนดค่าอำนาจการทดสอบเท่ากับ 0.80 ระดับนัยสำคัญเท่ากับ 0.05 และค่าขนาดอิทธิพล (effect size) เท่ากับ 0.40 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 98 ราย¹⁶ สุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (accidental sampling) โดยเป็นนิสิตพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 2 คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒที่เรียนรายวิชาการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันการเจ็บป่วย ภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2552 ที่อยู่ในวันที่เริ่มเก็บข้อมูล และยินดีเข้าร่วมการวิจัยตลอดโครงการจำนวน 97 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ชุด ชุดที่ 1 เป็น “นวัตกรรมการเรียนการสอนโดยใช้การวิจัยเป็นฐานสร้างเสริมสุขภาพชุมชน: ปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน” ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น⁴ มาเป็นเครื่องมือในการจัดสภาพการเรียนการสอนให้นิสิตพยาบาลได้ศึกษาทั้งเนื้อหาสาระด้านการสร้างเสริมสุขภาพ รวมทั้งทำความเข้าใจกระบวนการสร้างเสริมสุขภาพโดยใช้การวิจัยเป็นฐานไปพร้อม ๆ กัน โดยในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้กำหนดให้นิสิตพยาบาลกลุ่มตัวอย่างจำนวน 97 ราย รับผิดชอบงานทั้งที่มอบหมายในลักษณะงานเดี่ยว งานคู่และงานกลุ่ม ทั้งนี้ในการทำงานกลุ่ม ได้จัดแบ่งนิสิตพยาบาลออกเป็น 8 กลุ่ม ๆ ละ 12 - 13 ราย ร่วมรับผิดชอบดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ในการปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน แก่ประชาชนกลุ่มวัยต่าง ๆ ในชุมชน ได้แก่ วัยเรียน วัยรุ่น วัยผู้ใหญ่ และวัยสูงอายุ ทั้งนี้กิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดขึ้นมีระยะเวลา 20 สัปดาห์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

สัปดาห์ที่ 1 – 2: ให้นิสิตค้นหาความจำเป็น/ความต้องการด้านการสร้างเสริมสุขภาพ จากประชาชนกลุ่มวัยที่ได้รับมอบหมาย จากอาสาสมัครสาธารณสุข เจ้าหน้าที่สถานีอนามัย ผู้ใหญ่บ้าน และ/หรือผู้อำนวยการโรงเรียน ในเขตอำเภอเมือง และอำเภองครักษ์ และค้นหาข้อมูลสถิติการเจ็บป่วยของประชาชนในกลุ่มวัยที่ได้รับมอบหมาย จากแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

สัปดาห์ที่ 3 – 4: ผู้วิจัยจัดให้มีการสอนเสริมเรื่องการวิจัยเชิงปริมาณ ทางพยาบาล การออกแบบการวิจัยกึ่งทดลอง แนวทางการเลือกศึกษา งานวิจัย การสรุปงานวิจัย คุณภาพของบริการพยาบาล การปฏิบัติโดยใช้ความรู้จากการวิจัยและการใช้ข้อมูลหลักฐานเชิงประจักษ์เป็นฐาน แนวคิดการสร้างเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค รวมถึงการประยุกต์ใช้ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเสริมสุขภาพ ตลอดจนคุณธรรมและจริยธรรมในการศึกษาชุมชน

สัปดาห์ที่ 5 - 7: ให้นิสิตระบุนปัญหาที่ได้จากการประเมินความจำเป็นด้านการสร้างเสริมสุขภาพ แล้วค้นคว้าและสรุปรายงานวิจัยกึ่งทดลองที่เกี่ยวข้องกับการปรับแก้ปัญหานั้นๆ เพื่อให้ได้ความรู้จากการวิจัยไปใช้ในรูปแบบของการสร้างแนวคิด (conceptual utilization) ที่ช่วยให้นิสิตมองเห็นและเข้าใจประเด็นปัญหา ทางเลือกในการแก้ปัญหา และวิธีปฏิบัติในการแก้ปัญหา ที่นำไปสู่ข้อสรุปที่ให้แนวทางการจัดกิจกรรมการ

สร้างเสริมสุขภาพที่มุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุง แก้ไข ปัญหาของประชากรกลุ่มเป้าหมายในชุมชน โดยให้ลงรายละเอียดในเรื่องของวิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลการเปลี่ยนแปลงที่ต้องการให้เกิดขึ้น

สัปดาห์ที่ 8: ให้นิสิตนำข้อมูลคืนสู่ชุมชน เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมเสนอวิธีที่ต้องการ/เป็นไปได้ และนิสิตก็ร่วมเสนอวิธีที่ศึกษามาได้ จากนั้นให้ร่วมกันพิจารณาเลือกวิธีที่เหมาะสม สอดคล้องกับปัญหาความต้องการของประชาชนกลุ่มเป้าหมายและเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ

สัปดาห์ที่ 9: ให้นิสิตเขียนโครงการสร้างเสริมสุขภาพ โดยอาศัยข้อมูลจากชุมชนและจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ให้ออกแบบงานโครงการในลักษณะงานวิจัยที่ทดลอง โดยเน้นการจัดให้มีแผนการดำเนินกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพ/แผนการสอน เครื่องมือ/แบบประเมินผล

สัปดาห์ที่ 10 - 12: ให้นิสิตเขียน นำเสนอ ปรับปรุงแก้ไข และขออนุมัติการดำเนินงานโครงการสร้างเสริมสุขภาพ รวมทั้งประสานงาน จัดเตรียมพื้นที่ดำเนินงาน จัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องมือในการดำเนินงาน

สัปดาห์ที่ 13: ให้นิสิตปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพชุมชนโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน (research-based health promotion practices/interventions) เพื่อให้ให้นิสิตได้ใช้ความรู้จากการวิจัยเป็นเครื่องมือที่นำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นระบบและแจ้งชัด (instrumental utilization) ที่จัดให้มีการประเมินผลทั้งก่อนและหลังการดำเนินงานในกลุ่มประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ หรือในกลุ่มควบคุม (ถ้ามี) รวมทั้งมีการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการ

สัปดาห์ที่ 17: หลังดำเนินการโครงการ 4 สัปดาห์ ให้นิสิตติดตามประเมินผลโครงการ เพื่อแสดงให้เห็นผลสำเร็จของแต่ละโครงการ ตามตัวชี้วัดหรือผลลัพธ์ที่คาดหวัง วิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผล

สัปดาห์ที่ 18 - 19: ให้นิสิตนำเสนอผลของปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพ ปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะ และเขียนรายงานปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพชุมชน

สัปดาห์ที่ 20: ส่งรายงานปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพชุมชน

เครื่องมือชุดที่ 2 เป็นแบบประเมินความรู้ความเข้าใจ และการรับรู้สมรรถนะในการปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน ที่ผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้สอนได้สร้างขึ้น (teacher made test)¹⁷ สำหรับใช้ตรวจสอบการเรียนรู้ของนิสิตพยาบาลว่ามีความรู้ความเข้าใจ และรับรู้ความสามารถของตนเองในการปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพโดยใช้การวิจัยเป็นฐานเพิ่มขึ้นมากน้อยเท่าไร โดยจัดแบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 เป็นแบบประเมินความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน มีลักษณะเป็นคำถามปลายปิดที่มีคำตอบให้เลือกหลายตัวเลือก (multiple-choice questions) จำนวน 14 ข้อ ถ้าตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดได้ 0 คะแนน มีคะแนนรวมระหว่าง 0 - 14 คะแนน ส่วนที่ 2 เป็นแบบประเมินการรับรู้สมรรถนะในการปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน มีลักษณะคำถามแบบประมาณค่า (rating scale) จำนวน 16 ข้อ ที่มีความเชิงบวก มีคำตอบให้เลือก 5 ระดับ ได้แก่ 5-มั่นใจว่าทำ

ได้มากที่สุด 4-มั่นใจว่าทำได้มาก 3-มั่นใจว่าทำได้ปานกลาง 2-มั่นใจว่าทำได้น้อย และ 1-มั่นใจว่าทำได้น้อยที่สุด มีคะแนนรวมระหว่าง 0 - 80 คะแนน การแปลผลคะแนนเฉลี่ยการรับรู้สมรรถนะในการปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพโดยใช้การวิจัยเป็นฐานเป็นแบบอิงเกณฑ์ 3 ระดับ¹⁸ คือ คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 2.33 หมายถึง มีการรับรู้ระดับต่ำ ส่วน 2.34 - 3.66 หมายถึง การรับรู้ระดับปานกลาง และคะแนนเฉลี่ย 3.67 - 5.00 หมายถึง การรับรู้ระดับมาก

ได้เก็บข้อมูลการวิจัยระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2552 - มีนาคม 2553 เริ่มโดยการให้นิสิตพยาบาลผู้เข้าร่วมการวิจัยตอบแบบประเมินความรู้ความเข้าใจ และการรับรู้สมรรถนะในการปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพโดยใช้การวิจัยเป็นฐานด้วยตนเอง ก่อนการเรียนโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน (หรือในสัปดาห์ที่ 1) จากนั้นจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนที่กำหนด ดูแลให้คำแนะนำให้ดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และให้นิสิตตอบแบบประเมินความรู้ความเข้าใจ และการรับรู้สมรรถนะในการปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพโดยใช้การวิจัยเป็นฐานด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่งหลังการเรียนการสอนโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน (หรือในสัปดาห์ที่ 20) จากนั้นผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถามที่ได้ แล้วตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของข้อมูล ลงรหัส บันทึกข้อมูล

งานวิจัยนี้พิทักษ์สิทธิผู้เข้าร่วมวิจัยตามประกาศเฮลซิงกิ โดยผู้เข้าร่วมการวิจัยทุกรายได้รับการอธิบายให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย การเชิญให้เข้าร่วมการวิจัย การยินยอมเข้าร่วมการวิจัยโดยเต็มใจและได้รับการบอกกล่าว (informed consent) รวมถึงได้รับแจ้งสิทธิในการบอกเลิกการเข้าร่วมวิจัยได้ตลอดเวลาโดยไม่มีผลกระทบใด ๆ

การวิเคราะห์ทางสถิติ

วิเคราะห์และนำเสนอผลการศึกษานำเสนอค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยด้วย dependent t-test หรือ Wilcoxon signed ranks test ตามความเหมาะสม กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ผลการศึกษา

จากการประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน ซึ่งมีคะแนนเต็มเท่ากับ 14 คะแนน ปรากฏว่านิสิตพยาบาลมีคะแนนเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพโดยใช้การวิจัยเป็นฐานเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ($P < 0.001$) จาก 6.42 คะแนนก่อนเรียน เป็น 13.64 คะแนนหลังการเรียน (ตารางที่ 1) ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาลักษณะการเปลี่ยนแปลง พบว่านิสิตมีคะแนนหลังการเรียนเพิ่มขึ้นถึง 96 ราย และมีเพียงรายเดียวที่คะแนนลดลง

ตารางที่ 1 การเปลี่ยนแปลงของคะแนนความรู้และคะแนนการรับรู้สมรรถนะในการปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน ก่อนและหลังการเรียนรู้ (N = 97)

ตัวแปร	คะแนนเต็ม	ก่อนการเรียนรู้		หลังการเรียนรู้		P-value
		\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.	
คะแนนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติการฯ	0 - 14	6.42	1.88	13.64	0.79	< 0.001*
คะแนนการรับรู้สมรรถนะในการปฏิบัติการฯ	0 - 80	55.54	9.23	61.83	6.59	< 0.001†

* Wilcoxon signed ranks test

† Dependent t-test

นอกจากนี้ พบว่าการรับรู้สมรรถนะในการปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพโดยใช้การวิจัยเป็นฐานหลังการเรียนรู้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญจาก 55.54 คะแนนเป็น 61.83 คะแนน ($P < 0.001$) (ตารางที่ 1)

เมื่อพิจารณาคะแนนการรับรู้สมรรถนะในการปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพโดยใช้การวิจัยเป็นฐานก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอนเป็นรายข้อคำถาม จากทั้ง 16 ข้อ (ตารางที่ 2) พบว่าก่อนการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน นิสิตพยาบาลรับรู้สมรรถนะในการปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพโดยใช้การวิจัยเป็นฐานระดับปานกลางจำนวน 15 ข้อ และระดับมากจำนวน 1 ข้อ โดยข้อที่ได้คะแนนเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 3.20 คือ คำถามข้อที่ 5.4 “การกำหนดดัชนีชี้วัดความสำเร็จของโครงการฯ” และข้อที่ได้คะแนนเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 3.69 คือคำถามข้อที่ 2 “การเลือกศึกษา ค้นคว้าเอกสาร รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพ”

หลังการเรียนการสอนโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน นิสิตพยาบาลมีคะแนนรับรู้สมรรถนะในการปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพโดยใช้การวิจัยเป็นฐานเพิ่มขึ้นทุกข้อ และการรับรู้สมรรถนะในทุกข้อจัดเป็นระดับ “มาก” โดยข้อคำถามที่ได้คะแนนเฉลี่ยต่ำสุดยังเป็นข้อที่ 5.4 “การกำหนดดัชนีชี้วัดความสำเร็จของโครงการฯ” เหมือนกับเมื่อก่อนเริ่มการเรียนรู้ โดยหลังการเรียนรู้มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.63 ส่วนข้อคำถามที่ได้คะแนนเฉลี่ยสูงสุด ก็ยังเป็นข้อที่เหมือนกับเมื่อก่อนการเรียนรู้ คือ ข้อคำถามข้อที่ 2 “การเลือกศึกษา ค้นคว้าเอกสาร รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพ” โดยมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็น 4.06 (ตารางที่ 2)

สรุปและวิจารณ์ผล

ผลการวิจัยพบว่า หลังสิ้นสุดการเรียนการสอนโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน ในสัปดาห์ที่ 20 นิสิตพยาบาลมีคะแนนเฉลี่ยความรู้

ความเข้าใจ และการรับรู้สมรรถนะในการปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพโดยใช้การวิจัยเป็นฐานสูงกว่าก่อนการเรียนรู้ สอดคล้องตามสมมติฐานการวิจัย ทั้งนี้อาจเป็นผลจาก “นวัตกรรมการเรียนการสอนโดยใช้การวิจัยเป็นฐานสร้างเสริมสุขภาพชุมชน: ปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน” ที่ให้นิสิตพยาบาลได้เรียนรู้สาระที่สำคัญเกี่ยวกับการวิจัยเชิงปริมาณทางการพยาบาล ทั้งด้านการออกแบบการวิจัยทั้งหมด แนวทางการเลือกศึกษางานวิจัย และการสรุปงานวิจัย รวมถึงเรื่องคุณภาพของบริการพยาบาล การปฏิบัติโดยใช้ความรู้จากการวิจัย และการใช้ข้อมูลหลักฐานเชิงประจักษ์เป็นฐาน แนวคิดการสร้างเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค และการประยุกต์ใช้ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเสริมสุขภาพ

นวัตกรรมฯ นี้ ยังได้ให้แนวทางในการจัดสภาพการเรียนรู้การสอนที่เอื้อให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างการศึกษา การวิจัย และการปฏิบัติ (linkage between education, research, and practice) โดยได้นำกระบวนการนำความรู้จากการวิจัยไปสู่การปฏิบัติ และกระบวนการวิจัย มาบูรณาการกับกระบวนการพยาบาล เป็นเครื่องมือให้นิสิตพยาบาลได้เรียนรู้การปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพ เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานการพยาบาลและผดุงครรภ์ พ.ศ. 2544 ซึ่งมาตรฐานดังกล่าวกำหนดว่าพยาบาลต้องใช้กระบวนการพยาบาลในการปฏิบัติการพยาบาล¹⁹ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยจึงได้ออกแบบให้นิสิตพยาบาลมีการระบุประเด็นปัญหา โดยการประเมินความจำเป็นด้านการสร้างเสริมสุขภาพ (assessment) ของประชากรกลุ่มเป้าหมายจากสถานการณ์จริงในชุมชน มีการตรวจสอบความสำคัญของปัญหา (diagnosis) และหาคำตอบที่สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ด้วยการสืบค้นวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เมื่อได้คำตอบหรือแนวปฏิบัติที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงได้ ก็ให้นิสิตพยาบาลประเมินว่าคำตอบที่ได้รับตรงกับที่ถามที่อยากรู้ มีความน่าเชื่อถือนำไปใช้จัดการกับข้อสงสัย

ตารางที่ 2 คะแนนเฉลี่ยการรับรู้สมรรถนะในการปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน (รายข้อคำถาม) ก่อนและหลังการเรียนรู้ (N = 97)

ข้อความ	ก่อนการเรียนรู้			หลังการเรียนรู้		
	\bar{x}	S.D.	ระดับการรับรู้	\bar{x}	S.D.	ระดับการรับรู้
1. การกำหนดคำสำคัญเพื่อการสืบค้นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่ปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพที่ใช้การวิจัยเป็นฐาน	3.57	0.68	ปานกลาง	3.98	0.58	มาก
2. การเลือกศึกษา ค้นคว้าเอกสาร รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพ	3.69	0.71	มาก	4.06	0.54	มาก
3. การศึกษา ทบทวนเอกสาร รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพ	3.60	0.70	ปานกลาง	3.96	0.63	มาก
4. การสรุปผลการค้นคว้าเอกสาร รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพ	3.39	0.74	ปานกลาง	3.72	0.61	มาก
5. การนำเอาผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพ หรือประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องมาประยุกต์ใช้ใน:						
5.1 การตัดสินใจเลือกประเด็นปัญหาด้านการสร้างเสริมสุขภาพ	3.54	0.72	ปานกลาง	3.91	0.58	มาก
5.2 การเขียนหลักการหรือเหตุผลของการจัดทำโครงการสร้างเสริมสุขภาพโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน	3.35	0.76	ปานกลาง	3.81	0.67	มาก
5.3 การกำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดทำโครงการฯ	3.44	0.74	ปานกลาง	3.85	0.65	มาก
5.4 การกำหนดดัชนีชี้วัดความสำเร็จของโครงการฯ	3.20	0.69	ปานกลาง	3.63	0.56	มาก
5.5 การออกแบบกิจกรรมการจัดทำโครงการฯ	3.40	0.75	ปานกลาง	3.85	0.67	มาก
5.6 การออกแบบ/จัดเตรียมเครื่องมือในการประเมินผลโครงการฯ	3.40	0.72	ปานกลาง	3.88	0.60	มาก
5.7 การกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพโดยกำหนดให้มีทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	3.50	0.71	ปานกลาง	3.96	0.63	มาก
5.8 การปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน	3.46	0.75	ปานกลาง	3.97	0.60	มาก
5.9 การประเมินผลการปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพอย่างเป็นรูปธรรม	3.47	0.69	ปานกลาง	3.90	0.65	มาก
5.10 การวิเคราะห์ข้อมูล	3.35	0.75	ปานกลาง	3.72	0.62	มาก
5.11 การสรุปรายงานการปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพ	3.38	0.71	ปานกลาง	3.79	0.61	มาก
5.12 การนำเสนอผลการปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพ	3.45	0.71	ปานกลาง	3.85	0.60	มาก

หรือประเด็นปัญหาด้านการสร้างเสริมสุขภาพได้หรือไม่ ถ้าตอบได้ตรง เชื่อถือได้ นำไปปรับใช้ได้ ก็ให้นิสิตพยาบาลนำคำตอบที่ผ่านการกลั่นกรองนี้ไปใช้ในวางแผนการดำเนินงาน (planning and outcome identification) ด้วยการจัดทำเป็นเอกสารโครงการสร้างเสริมสุขภาพ (research-based health promotion projects) ที่มีสาระสำคัญเกี่ยวกับความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ ตัวชี้วัด และผลลัพธ์ที่คาดหวัง กลุ่มเป้าหมาย กิจกรรมการพยาบาล (interventions) ที่จะดำเนินการ และการประเมินผล รวมทั้งจัดให้มีการนำเสนอแผนงานโครงการเพื่อให้คณาจารย์สาขาวิชาการพยาบาลอนามัยชุมชนให้คำแนะนำ และนิสิตเองได้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งภายในกลุ่ม และระหว่างกลุ่มก่อนลงมือปฏิบัติจริง จากนั้นไปปรับปรุงแก้ไขและนำแนวปฏิบัติที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปใช้ในการปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพแก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายในชุมชน (implementation) และติดตามประเมินผลตามตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ (evaluation) พร้อมทั้งนำเสนอผลการปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพอีกครั้งหนึ่ง เพื่อแลกเปลี่ยน

เรียนรู้ถึงประเด็นปัญหาและความสำเร็จจากการปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพโดยใช้การวิจัยเป็นฐานที่ได้รับ⁴

การจัดการเรียนการสอนที่ให้นิสิตได้ปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพโดยใช้การวิจัยเป็นฐานในสถานการณ์จริงในลักษณะดังกล่าว เปิดโอกาสให้นิสิตพยาบาลได้ใช้ทั้งพลังสมอง พลังกาย พลังใจ และพลังทางสังคม ในการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง (learning by doing)²⁰ ทั้งรายบุคคล รายคู่ และในกลุ่มย่อย เป็นการเสริมสร้างพลังอำนาจ (empowerment) ให้แก่นิสิตในการสร้างเสริมสุขภาพ ทั้งด้านการตัดสินใจเลือกใช้ข้อมูลและการปฏิบัติกิจกรรมในทางที่เป็นไปเพื่อการสร้างเสริมและดำรงไว้ซึ่งสุขภาพที่ดีของผู้รับบริการ^{21,22} โดยผู้สอนแสดงบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก (facilitator) คอยดูแลติดตามให้นิสิตพยาบาลดำเนินงานได้อย่างราบรื่น เอื้อให้นิสิตพยาบาลเกิดความตื่นตัวในการเรียนรู้ อย่างมีส่วนร่วม และเกิดการเรียนรู้ได้อย่างแท้จริง ผลการวิจัยจึงพบว่าหลังการเรียนรู้ นิสิตพยาบาลรับรู้ถึงสมรรถนะของตนเองใน

การปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน ในระดับมากในทุกกิจกรรม (ดูตารางที่ 2 ประกอบ)

รูปแบบการนำความรู้จากการวิจัยไปใช้ในการปฏิบัติโดยบูรณาการไปกับกระบวนการพยาบาลดังกล่าวข้างต้นสอดคล้องกับแนวคิดการนำความรู้จากการวิจัยไปใช้ของ Stetler (Stetler's model of research utilization) ที่เน้นการนำความรู้จากการวิจัยไปใช้ในระดับผู้ปฏิบัติงาน (at the practitioner level of practice) มากกว่าที่จะเน้นที่ระดับองค์กร (organizational level of practice) ด้วยการจัดให้มีการผสมผสานกระบวนการนำความรู้จากการวิจัยไปใช้ เข้าไปในการปฏิบัติกิจกรรมการพยาบาลที่ต้องปฏิบัติอยู่เป็นประจำ^{8,16} ผลการศึกษายังสอดคล้องกับการศึกษาของ Mattila และ Eriksson (2007)²³ ที่ศึกษาผลการเรียนรู้ของนิสิตพยาบาลจากกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้นำความรู้จากการวิจัยไปใช้ในการปฏิบัติการพยาบาลทางคลินิก โดยในการศึกษา Mattila และ Eriksson ได้กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้นิสิตพยาบาลนำเสนอและวิพากษ์งานวิจัยด้านการพยาบาล และแสดงการนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติการพยาบาล แล้วพบว่ากิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าวช่วยให้นิสิตพยาบาลเข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับงานวิจัยและช่วยให้เกิดแนวคิดในการพัฒนาปฏิบัติการพยาบาลได้มากขึ้น

นอกจากนี้ มีรายงานว่าการสอนแบบเน้นวิจัยมีผลให้นักศึกษาพยาบาลมีความรู้ทั้งด้านวิชาการและด้านวิชาชีพพยาบาลภายหลังการสอนสูงกว่าก่อนการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (มาสนธิ จันทงาม, 2543)¹¹ รวมถึงการจัดให้นักศึกษาพยาบาลได้ฝึกปฏิบัติใช้กระบวนการพยาบาลในสถานการณ์จริงจากการฝึกศึกษาทำให้นักศึกษาพยาบาลมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 (พรศิริ พันธสี และ อรพันธ์ สีขาว, 2552)²⁴

การวิจัยครั้งนี้นอกจากจะเกิดประโยชน์ในการพัฒนาผู้เรียนยังให้ข้อเสนอที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาการเรียนการสอนด้านการพยาบาลที่ช่วยลดช่องว่างระหว่างการวิจัยกับการปฏิบัติ^{6,8} ด้วยการจัดการศึกษาพยาบาลที่มีความเชื่อมโยงกับการวิจัยและการปฏิบัติการพยาบาล (linkage between education, research, and practice) ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนด้านการพยาบาลได้ตามความเหมาะสมของหลักสูตร รายวิชา หรือบริบทอื่น ๆ ที่จะมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติการพยาบาลโดยใช้การวิจัยเป็นฐานได้มากขึ้น ตัวอย่างเช่น ใน การศึกษานี้ อาศัยปัจจัยเอื้อที่สำคัญและมีประโยชน์ยิ่ง คือระบบการเรียนการสอนออนไลน์ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่เอื้อให้การวางแผนกิจกรรมการเรียนรู้และการสื่อสารกับนิสิตเป็นไปได้โดยง่าย⁴

อย่างไรก็ตามข้อคิดสำคัญสำหรับการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบนี้คือ เวลาที่ใช้ในการทำกิจกรรมและจัดการ

เรียนการสอน ทั้งนี้เมื่อต้องการให้ผู้เรียนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญและมีโอกาสในการเรียนรู้ ก็จำเป็นต้องจัดสรรเวลาให้กับการทำกิจกรรมให้มากพอสมควร ขณะเดียวกันผู้สอนก็จำเป็นต้องเตรียมงาน เตรียมการสอน เตรียมกิจกรรม เตรียมการติดตามงานที่ค่อนข้างจะเป็นระบบ เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสม จึงควรวางแผนงานและบริหารงานให้รอบคอบโดยพิจารณาทั้งด้านผู้สอนและผู้เรียน ตัวอย่างเช่น การคำนึงถึงภาระงานในการสอนของอาจารย์ หรือภาระงานในการทำการบ้านของนิสิตร่วมด้วย

ผลการวิจัยได้แสดงให้เห็นการพัฒนาของผู้เรียน สอดคล้องตามเป้าหมายสำคัญของการพัฒนานวัตกรรมการศึกษา ที่เน้นประโยชน์ในการนำไปใช้ หรือแก้ไขปัญหาทางการศึกษาเป็นสำคัญมากกว่าที่จะทำวิจัยเพื่อ “ขึ้นหิ้ง” หรือทำวิจัยแล้วนำไปใช้ประโยชน์ได้น้อย ในการออกแบบการวิจัยครั้งนี้ ด้วยข้อจำกัดเรื่องเวลา ที่ต้องสอดคล้องเป็นไปตามที่กำหนดไว้ในประมวลการสอน รายวิชา ผู้วิจัยได้ลดทอนบางขั้นตอนออกตามความยืดหยุ่นที่ยอมรับได้สำหรับการทำวิจัยในชั้นเรียน^{14,17} ตัวอย่างเช่น การสุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ และออกแบบการวิจัยเป็นแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนหลัง (one-group pretest-posttest design) เนื่องจากการจัดชั้นเรียนสำหรับนิสิตพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 2 คณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒนั้นมีเพียงชั้นเรียนเดียว ซึ่งในแง่หนึ่งก็มีข้อดี คือให้โอกาสนิสิตพยาบาลทั้งชั้นเรียนที่อยู่ในวันที่เริ่มเก็บข้อมูลและยินดีเข้าร่วมการวิจัยตลอดโครงการ ได้รับสิทธิในการเข้าร่วมโครงการ เพื่อประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับนิสิตจากการได้รับการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการสร้างเสริมสุขภาพโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน โดยมีการประเมินทั้งก่อนและหลังการเรียนการสอน แต่ก็มีข้อจำกัดหรืออาจเกิดคำถามได้ว่าข้อค้นพบหรือผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้น อาจเป็นผลมาจากปัจจัยอื่น ๆ ตัวอย่างเช่น เป็นไปได้ว่าการเปลี่ยนแปลงระดับความรู้ ความเข้าใจ และการรับรู้สมรรถนะในการปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพโดยใช้การวิจัยเป็นฐานที่เกิดขึ้นในนิสิตพยาบาล อาจเป็นผลจากการเรียนการสอนรายวิชาอื่น ๆ ที่มีส่วนช่วยให้มีสติมีความรู้ เข้าใจ หรือมีใจในการปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน เป็นต้น หรือกระทั่งในเรื่องคุณภาพของแบบประเมินที่ใช้ในการวิจัย ที่หากการวิจัยในชั้นเรียนเป็นไปเพื่อต้องการให้ได้แบบทดสอบที่เป็นมาตรฐาน (standardized test) ก็จำเป็นต้องตรวจสอบคุณภาพอย่างเข้มงวด ทั้งด้านความตรงเชิงเนื้อหา ความตรงเชิงโครงสร้าง ความเที่ยง ความยากและ/หรือ อำนาจจำแนก เพื่อให้ได้แบบทดสอบที่มีคุณภาพอย่างแท้จริง¹⁷ รวมถึงโครงการสร้างเสริมสุขภาพที่นิสิตจัดทำขึ้นนั้นควรได้รับการพิจารณาตรวจสอบหรือให้คะแนนโดยผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิควบคู่กันไปด้วย

ดังนั้นเพื่อเกิดประโยชน์ต่อการปรับปรุงพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนโดยใช้การวิจัยเป็นฐานให้เกิดความสมบูรณ์และมี

คุณค่ามากยิ่งขึ้น การศึกษาครั้งต่อไปนอกจากจะทำการศึกษารูปแบบนี้แต่จัดให้มีกลุ่มควบคุมหรือจัดให้มีการเปรียบเทียบกับกลุ่มนิสิตที่ไม่ได้เรียนรู้รูปแบบนี้ร่วมด้วยแล้ว ก็อาจทำการศึกษาดิตตามความคงอยู่ของสมรรถนะ โดยติดตามผลการปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพในลักษณะเปรียบเทียบในระยะเวลาที่แตกต่างกัน เพื่อให้ทราบระยะเวลาในการคงอยู่ของสมรรถนะที่ได้เรียนรู้ซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางในการจัดเสริมประสบการณ์หรือฟื้นฟูเป็นระยะ ๆ รวมถึงว่าควรมีการศึกษาเพื่อประเมินนวัตกรรมฯ ในด้านความสอดคล้อง ความเหมาะสม หรือประสิทธิภาพจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ตลอดจนอาจทำการศึกษาระเบียบโครงการที่นิสิตพัฒนาขึ้นโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องด้านการสร้างเสริมสุขภาพเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้รับบริการมากที่สุดอีกด้วย

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณ ศาสตราจารย์ ดร. วิรุณ ตั้งเจริญ อธิการบดีมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ให้การสนับสนุนส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ผ่านระบบ ATutorTM ทำให้การบูรณาการจัดการเรียนการสอนเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพครั้งนี้เป็นไปได้โดยง่าย ขอขอบคุณรองศาสตราจารย์ศศิธร วรรณพงษ์ คณบดีคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ให้การสนับสนุนการทำวิจัย ขอขอบคุณคณาจารย์สาขาวิชาการพยาบาลชุมชน คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒที่อำนวยความสะดวกให้การสนับสนุนและช่วยเหลือในการทำวิจัย ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒที่ให้ทุนสนับสนุนการดำเนินงานภายใต้โครงการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะในนิสิตเพื่อเป็นบัณฑิตในอุดมคติไทย (บก. 11) ทำยี่ที่สุดขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ที่ให้ทุนสนับสนุนการทำวิจัย ภายใต้แผนงานพัฒนาเครือข่ายพยาบาลศาสตร์ เพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ (พย. สสส.)

เอกสารอ้างอิง

1. สุรเกียรติ อาชานานุภาพ. การสาธารณสุขมูลฐานและการสร้างเสริมสุขภาพ: จากสากลสู่ไทย. ใน: อัมพล จินตวัฒน์, สุรเกียรติ อาชานานุภาพ และสุรณี พิพัฒน์โรจนกุล (บรรณาธิการ). การสร้างเสริมสุขภาพ: แนวคิด หลักการ และบทเรียนของไทย. กรุงเทพฯ. หมอชาวบ้าน, 2550: น.25-56.
2. สภาการพยาบาล. สมรรถนะพยาบาลวิชาชีพทั่วไปที่สำเร็จการศึกษาในหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2552. (สืบค้นข้อมูลวันที่ 2 ตุลาคม 2552, ที่ http://www.tnc.or.th/file_attach/09Apr200926-AttachFile1239245186.pdf)
3. สภาการพยาบาล. แผนพัฒนาการพยาบาลและผดุงครรภ์แห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550-2559. (สืบค้นข้อมูลวันที่ 2 ตุลาคม 2552, ที่ http://www.tnc.or.th/file_attach/02Sep200924-AttachFile12518584.pdf)
4. ยุวดี วิทย์พันธ์. นวัตกรรมการเรียนการสอนโดยใช้การวิจัยเป็นฐานสร้างเสริมสุขภาพชุมชน: ปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน. วารสารพยาบาลสาธารณสุข 2553;24(1):114-128.
5. Burn N, Grove S. Understanding nursing research. Pennsylvania. W.B. Saunders, 1995.
6. Gillis A, Jackson W. Research for nurses: Methods and interpretation. Philadelphia. F.A. Davis Company, 2002.
7. Ander P. Research-based instructional literacy practices: Challenges and opportunities. In: Wood KD, Blanton WE (eds.). Literacy instruction for adolescents: Research-based practice. New York. Guilford Press, 2009: pp.231-247.
8. Dempsey PA, Dempsey AD. Using nursing research: Process, critical evaluation, and utilization. New York. Lippincott, 2000.
9. Carrion M, Woods P, Norman I. Barriers to research utilization among forensic mental health nurses. *Inter J Nurs Studies* 2001; 41:613-619.
10. ศิริอร สินธุ และเรณู พุกบุญมี. การรับรู้อุปสรรคต่อการนำผลงานวิจัยไปใช้ในการปฏิบัติการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพ. วารสารวิจัยทางการพยาบาล 2544;5(1):71-85.
11. มาสรีน จันทงาม. ผลของการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นวิจัยต่อการใฝ่รู้และความสามารถในการคิดวิจารณ์ของนักศึกษาพยาบาล. วิทยานิพนธ์ พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ. คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.
12. ไพฑูรย์ สินลารัตน์. หลักการสอนแบบเน้นการวิจัย (Research-based teaching) ในระดับอุดมศึกษา. ใน: ไพฑูรย์ สินลารัตน์. บรรณาธิการ. การเรียนการสอนที่มีการวิจัยเป็นฐาน: ประมวลบทความ. กรุงเทพฯ. ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547: น. 1-7.
13. ยุวดี วิทย์พันธ์. นวัตกรรมการเรียนการสอนโดยใช้การวิจัยเป็นฐานสร้างเสริมสุขภาพชุมชน: การประเมินความจำเป็นด้านการสร้างเสริมสุขภาพ. วารสารพยาบาลสาธารณสุข 2552;23(3):78-94.
14. พิสนุ พงศ์ศรี. วิจัยชั้นเรียน: หลักการและเทคนิคปฏิบัติ. กรุงเทพฯ. ห้างหุ้นส่วนจำกัดพิมพ์งาม, 2549.
15. Lacey E. Facilitating research based practice by educational intervention. *Nurse Educ Today* 1996;16:296-301.
16. Polit DF, Hungler BP. Nursing research: Principles and methods. (5th ed.). Philadelphia. J.B. Lippincott company, 1995.
17. รัตน์ บัวสนธิ์. การวิจัยและพัฒนาวัตกรรมการศึกษา. กรุงเทพฯ. คำสมัย, 2552.
18. วิเชียร เกตุสิงห์. คำเฉลี่ยกับการแปลความหมาย: เรื่องง่าย ๆ ที่บางครั้งก็พลาดได้. (สืบค้นข้อมูลวันที่ 1 พฤศจิกายน 2552, ที่ <http://library.uru.ac.th/article/htmlfile/1803382.htm>)
19. สภาการพยาบาล. มาตรฐานการพยาบาลและการผดุงครรภ์. (สืบค้นข้อมูลวันที่ 2 มีนาคม 2552, ที่ http://www.tnc.or.th/law/PDF_file/81.pdf)
20. ทิศนา ขัมมณี. ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552.

21. World Health Organization (WHO). Health promotion glossary. (สืบค้นข้อมูลเมื่อ 2 มีนาคม 2553, ที่ http://whqlibdoc.who.int/hq/1998/WHO_HPR_HEP_98.1.pdf)
22. รวมพร คงกำเนิด. การเสริมสร้างพลังอำนาจ. ใน: สมจิต หนูเจริญกุล, วัลลา ตันตโยทัย, รวมพร คงกำเนิด (บรรณาธิการ). การส่งเสริมสุขภาพ, นครศรีธรรมราช. มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, 2543: น.119-126.
23. Mattila LR, Eriksson E. Nursing students learning to utilize nursing research in clinical practice. *Nurse Educ Today* 2007;27: 568-576.
24. พรศิริ พันธสี, อรพินท์ สีขาว. ผลการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษาต่อการพัฒนาความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลในคลินิกของนักศึกษาพยาบาล. *วารสารสภาการพยาบาล* 2552;24 (3):81-93.

Original Article

The Effectiveness of Research-based Teaching and Learning on Competency Enhancement in Health Promotion Practice: A Study in Nursing Students of Srinakharinwirot University

Yuwadee Wittayapun *

Department of Community Nursing, Faculty of Nursing, Srinakharinwirot University, Thailand

* Corresponding author: Yuwadeewr@swu.ac.th

ABSTRACT

Objective: Organizing research-based teaching and learning for nursing students is a way to facilitate processes of research utilization to nursing practices. This study aimed to examine effectiveness of research-based teaching and learning for community health promotion on competency enhancement utilizing research-based health promotion practices in nursing students. **Method:** This quasi-experimental research was a one-group pretest-posttest design study. The sample recruited by accidental sampling comprised 97 second year nursing students from the Faculty of Nursing, Srinakharinwirot University, who were enrolling in the Health Promotion and Illness Prevention course in the second semester of the academic year 2009. There were two research instruments developed by the researcher. The first one was the innovation of research-based teaching and learning for community health promotion: research-based health promotion practices. The second one was self-administered questionnaire for assessing knowledge and understanding regarding research-based health promotion practices and perceived competency in relation to research-based health promotion practices. Data collection was carried out during November 2009 to March 2010. The sample completed the questionnaire before and after research-based teaching and learning at week 1 and week 20, respectively. Mean, standard deviation, dependent t-test, and Wilcoxon signed ranks test were employed to analyze data. **Results:** The mean score of knowledge and understanding regarding research-based health promotion practices of nursing students on the post-test were significantly higher than pre-test ($P < 0.001$). The mean score of perceived competency in relation to research-based health promotion practices of nursing students on the post-test were significantly higher than pre-test ($P < 0.001$). **Conclusion:** The study results suggested that nursing education should be developed by focusing on the linkage between nursing research and related practices. This will lead to the enhancement of understanding and skills in research-based nursing practices performance and research utilization among nursing students.

Keywords: research-based teaching and learning, research-based health promotion practices, nursing students, competency

Thai Pharm Health Sci J 2010;5(2):154-161